

¹³ Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 16.10.2012 № 5460-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3688-12/page>

¹⁴ *Чомахашвілі О.* Природа промислового зразка // Юридичний журнал. – № 5. – 2006. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2245>

¹⁵ Там само.

¹⁶ Там само.

¹⁷ Типовий закон про промислові зразки для країн, що розвиваються. – Публікація ВОІВ № 808 (E). – Женева, 1970.

¹⁸ *Сергеев А. П.* Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации. – М.: Теис, 1996. – 704 с. – [Электронный ресурс]. – Режим доступу: http://www.pravo.vuzlib.org/book_z1047_page_1.html

Резюме

Бондаренко О. О. Визначення поняття промислового зразка.

У даній статті розглядається поняття «промисловий зразок». Досліджуються різні точки зору тлумачення даного поняття та аналізується нормативно-правова база, що регулює питання правової охорони промислових зразків в Україні, а також вивчаються погляди різних вітчизняних та зарубіжних науковців з цього питання. Автором розглядається історичний аспект виникнення поняття взагалі і зокрема в Україні. У процесі дослідження було з'ясовано, що поняття зазначене в чинному законодавстві не є повним і точним, тому автор пропонує своє визначення поняття та як наслідок внесення змін до Закону України «Про охорону прав на промислові зразки».

Ключові слова: промисловий зразок, дизайн, промислова власність, індустріальний дизайн, інтелектуальна власність.

Резюме

Бондаренко О. О. Определение понятия промышленный образец.

В данной статье рассматривается понятие «промышленный образец». Исследуются различные точки зрения толкования данного понятия и анализируется нормативно-правовая база, регулирующая вопросы правовой охраны промышленных образцов в Украине, а также изучаются взгляды различных отечественных и зарубежных ученых. Автором рассматривается исторический аспект возникновения понятия вообще и в частности в Украине. В процессе исследования было выявлено, что понятие, указанное в действующем законодательстве, не является полным и точным, поэтому автор предлагает свое определение понятия и как следствие – внесение изменений в Закон Украины «Об охране прав на промышленные образцы».

Ключевые слова: промышленный образец, дизайн, промышленная собственность, индустриальный дизайн, интеллектуальная собственность.

Summary

Bondarenko O. O. Definition of industrial design.

This article discusses the concept of «industrial design». The different points of view of the interpretation of the concept and analyzes legal and regulatory framework, norms which regulates the legal protection of industrial designs in Ukraine and studied the views of various domestic and foreign scholars. The author examined the historical aspect of the emergence of the concept in general and particularly in Ukraine. In the study, it was found that the term specified in the current legislation is not complete and accurate, so the author offers his definition and consequently is amending the Law of Ukraine «On Protection of Rights to Industrial Designs».

Key words: industrial design, design, industrial property, industrial design, intellectual property.

Отримано 20.11.2013

УДК 347.77

О. В. БУРЛУЦЬКИЙ

*Олексій Вікторович Бурлуцький, завідувач
навчальними лабораторіями Української державної
академії залізничного транспорту*

РОЗГЛЯД ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВА НА НАУКОВЕ ВІДКРИТТЯ В УМОВАХ НТП УКРАЇНИ

Інноваційна політика нашої держави спрямована на підтримку і захист об'єктів інтелектуальної власності. Інтелектуальна, творча діяльність, її результати (найважливішими з яких є наукові відкриття) в сучасних умовах розвитку нашого суспільства набувають все більшого значення, визначають стратегію і тактику соціально-економічного розвитку будь-якого суспільства, в тому числі й України^{1, 2}. В умовах переходу до ринкової економіки значимість врегулювання питань щодо інтелектуальної власності важко переоцінити, вона є визначальним фактором не лише у плані конкурентоспроможності окремих підприємств, але й у цілому конкурентоспроможності економіки держави. Інтелектуальна власність, на думку В. М. Коссака, стає визначальним фактором соціально-економічного розвитку країни³.

© О. В. Бурлуцький, 2013

Нині стан питання щодо охорони наукових відкриттів в Україні є недосконалим. Це є причиною низького коефіцієнта корисної дії, наукових відкриттів, безперешкодного їх використання будь-якими особами, недостатньо ефективного державного контролю у цій сфері. Разом із тим є й рівень наукових досліджень проблем, пов'язаних зі створенням, експертизою, реєстрацією та визнанням наукових відкриттів, адміністративно-правовою відповідальністю, яка настає за порушення законодавства щодо наукових відкриттів. Різноманітні аспекти правової сутності наукового відкриття розглядалися такими вченими, як Ю. Л. Бошицький, Є. А. Булат, Є. В. Юркова, О. А. Підпригора, В. С. Дроб'язко, А. Красовська, А. І. Кубах, В. Б. Харченко, О. Д. Святоцький та ін.

Актуальність питання наукових відкриттів сьогодні, як ніколи раніше відіграє, все більш важливу роль у формуванні конкурентоспроможності й оцінки рівня потенціалу, економічної освіченості як будь-якої особистості, так і організованої групи людей – від найменшого трудового колективу, установи чи підприємства до людських спільнот державних і міждержавних утворень. У зв'язку з цим сьогодні як суб'єкти, так і об'єкти права наукових відкриттів, від моменту їх появи і аж до прибуткового використання потребують вміння всебічного фахового забезпечення процесів їх створення, правової охорони, комерціалізації та захисту прав.

У статті представлено результати аналізу наукової літератури та нормативних джерел права, праць вітчизняних і закордонних вчених з проблем наукового відкриття, а також пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства у сфері адміністративно-правового захисту права на наукове відкриття.

Наукове відкриття як явище чисто наукове є свідченням високого рівня науково-дослідної діяльності в суспільстві, високого рівня науки в цілому. Наукове відкриття є найвищим досягненням будь-якої науки. Правова охорона наукових відкриттів розпочалася не так давно. Її започатковано в колишньому СРСР. У 1959 році не тільки в СРСР, а й в усьому світі вперше було введено державну реєстрацію наукових відкриттів, але з датою пріоритету від 1947 року.

Розробники проекту нового Цивільного кодексу України також відмовлялися включати наукові відкриття до переліку об'єктів правової охорони. Проте законодавчі органи дійшли висновку, що наукове відкриття потребує правової охорони і включили його до Цивільного кодексу України (далі – ЦК). Науковому відкриттю у ЦК присвячено усього дві статті.

Стаття 457 ЦК містить визначення поняття «наукове відкриття». Це визначення відрізняється від відомих тим, що до терміна «відкриття», який вживався раніше, додали слово «наукове», отже, тепер це найвище досягнення науково-дослідної діяльності називається «наукове відкриття». Згідно з ЦК – це встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни в рівень наукового пізнання.

Глава 38 ЦК України належить до так званих нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності. Не всі країни світу надають цьому результату інтелектуальної діяльності юридичне визнання і правову охорону на своїй території. А в тих, де така правова охорона надається, її сприйняття з боку наукової спільноти не обов'язково є схвальним, має місце критична оцінка відповідних юридичних механізмів⁴.

Захист прав інтелектуальної власності здійснюється у межах цивільного, адміністративного, кримінального, митного законодавства, а власник прав має можливість звернутись за захистом своїх прав до суду або до відповідних правоохоронних та контролюючих органів. Найменш ефективним способом захисту права інтелектуальної власності є адміністративно-правовий захист, тому що він необхідним рівнем не систематизований і не упорядкований. Зазначений захист поширюється лише на окремі об'єкти права інтелектуальної власності⁵. Але захист прав на об'єкти інтелектуальної власності адміністративно-правовими заходами має велике значення для встановлення законності й правопорядку у цій сфері.

Адміністративна відповідальність – різновид юридичної відповідальності, що має специфічну форму реагування держави на адміністративне правопорушення. Вона полягає в застосуванні уповноваженими органами державної влади або їхніми посадовими особами адміністративного стягнення, передбаченого Кодексом України про адміністративні правопорушення і законами України. Відповідно до ст. 512 Кодексу України про адміністративні правопорушення незаконне використання права інтелектуальної власності, зокрема авторських і суміжних прав (на науковий твір, його виконання, комп'ютерну програму, базу даних), привласнення авторства на один із перелічених об'єктів або інше умисне порушення прав на об'єкт, який охороняє закон, тягне за собою накладення штрафу в розмірі від 10 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією незаконно виготовленої продукції, обладнання та матеріалів, які призначені для її виготовлення⁶.

Що стосується адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності, то адміністративні процедури застосовуються у випадках, передбачених ст.ст. 51-2, 164-3, 164-6, 164-7, 164-9 та 164-13 Кодексу про адміністративні правопорушення, зокрема, при порушенні прав інтелектуальної власності, здійсненні дій, що становлять акти недобросовісної конкуренції, незаконному розповсюдженні наукових творів, комп'ютерних програм, баз даних, порушенні законодавства⁷.

Таким чином, можемо зробити висновок, що адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності генезисно є ще молодим і формується на дезінтеграційних засадах. Тому при виявленні правопорушення застосовувати норму Кодексу України про адміністративні правопорушення чи норми інших законів не легко. Тому різні органи можуть по-різному кваліфікувати одне й те саме правопорушення. Це не сприяє єдності практики застосування адміністративного законодавства, а також захисту прав інтелектуальної власності.

Але існування адміністративної відповідальності за порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності та адміністративно-правового механізму захисту цих прав має й позитивні моменти, до яких можна віднести:

- оперативність розгляду справ, що створює об'єктивні можливості для швидкого поновлення порушених прав;
- зазначений порядок застосовується для вирішення категорій спорів, які виникають в основному на стадії оформлення прав на об'єкти названої власності, зокрема винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг;
- справи розглядаються на підставі спеціальної процедури, спрощеної порівняно з цивільним судочинством, що виключає більшість процесуальних дій.

Слід також зазначити, що деякі науковці взагалі не виділяють в окремому аспекті захист права на наукове відкриття, вважаючи, що в Україні немає потреби регулювати правові норми неіснуючих відносин. Так, автор публікації⁸ в «окремо взятій Україні» стверджує, що норми цивільного законодавства України щодо права інтелектуальної власності на наукове відкриття на сьогодні мають тільки кон'юнктурний характер, а практичні наслідки відсутні. Проте не варто з цим погодитись, оскільки інтелектуальна, творча діяльність є пріоритетною та визначає тактику соціально-економічного розвитку України на майбутнє, а її захист ставить за мету підтримку й охорону одного з найважливіших об'єктів інтелектуальної власності для ефективного використання державою результатів наукових відкриттів.

Відповідно до цього Комітет з питань науки і освіти Верховної Ради України спільно з Державним департаментом інтелектуальної власності ще у 2004 р. підготував проект Закону України «Про охорону прав на наукові відкриття». Розробка вказаного законопроекту передбачала захист організаційно-економічних та правових інтересів держави, впровадження відповідних заходів, спрямованих на підтримку й охорону одного із найважливіших об'єктів інтелектуальної власності – наукового відкриття, впровадження механізму його державної реєстрації для ефективного використання результатів науково-дослідної діяльності в галузі фундаментальних досліджень. Але до теперішнього часу наведений законопроект був взятий за основу, а у подальшому відкликаний. Правова охорона наукових відкриттів в Україні має здійснюватись шляхом: державної реєстрації наукових відкриттів; видачі диплома державного зразка на наукові відкриття; визнання й закріплення прав і пільг за авторами наукових відкриттів⁹.

Наразі є необхідною розробка і прийняття закону, який передбачав би наступні питання вдосконалення охорони права на наукове відкриття:

- вдосконалення процедури експертизи установами Національної академії наук України, передусім покращення процедури перевірки доказів його достовірності;
- більш детальне регламентування реєстрації набуття прав власності на наукове відкриття;
- вдосконалення процедури видачі диплома на наукове відкриття, зокрема термінів та особливостей визнання;
- визнання і закріплення прав та пільг за авторами наукових відкриттів;
- особливості здійснення захисту права на наукове відкриття в адміністративному порядку;
- судовий захист права інтелектуальної власності на наукове відкриття;
- встановлення кримінально-правової відповідальності за порушення права на наукове відкриття, оскільки нині дане питання не передбачене як предмет кримінально-правової охорони.

Чинний нині законопроект про охорону прав на наукові відкриття повинен вміщувати зазначені пропозиції і сприяти формуванню й накопиченню наукового та інтелектуального потенціалу України. Вдосконалення законодавства щодо охорони права на наукове відкриття стане одним із основних показників цивілізованості суспільства, гарантією економічного й соціального розвитку держави, що посяде належне місце на міжнародному рівні.

Отже, як бачимо, ні компенсаційний характер цивільно-правової відповідальності за порушення права інтелектуальної власності на наукове відкриття, ні адміністративна, ні кримінальна відповідальність у сучасних умовах не здатні забезпечити надійний і ефективний захист права інтелектуальної власності. Вихід з цього становища вбачається в істотному посиленні і цивільно-правової, і адміністративної, і кримінальної відповідальності. Законодавства багатьох зарубіжних країн пішли саме цим шляхом.

Закони України щодо окремих об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема наукових відкриттів, не приведені у відповідність із Цивільним кодексом України, що негативно впливає на захист прав наукових відкриттів. Законодавством не врегульовано питання щодо запобігання поданню заявок на винаходи в зарубіжні країни без попереднього подання заявок в Україні, що, зокрема, призводить до неконтрольованого відтоку нових технологій та їх інтелектуальних складових за кордон. Кримінальним кодексом України не визначено відповідальності за вчинення зазначених дій, хоча така відповідальність передбачена, наприклад, законодавствами США, Великобританії та Росії.

Очевидно, що адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності є ще молодим і формується на дезінтеграційних засадах. Тому при виявленні правопорушення застосовувати норму Кодексу України про адміністративні правопорушення чи норми інших законів – нелегко. Тому різні органи можуть по-різному кваліфікувати одне й те саме правопорушення. Це не сприяє єдності практики застосування адміністративного законодавства, а також захисту прав інтелектуальної власності.

¹ Державна цільова науково-технічна програма впровадження і застосування грид-технологій на 2009–2013 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2009 року № 1020 та ін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/npd/list> – Назва з екрана.

² Бошицький Ю. Л. Інтелектуальна власність в сучасній Україні: актуальні питання модернізації та правового регулювання. [Текст] / Бошицький Ю. Л. // Часопис Київського університету права. – Вип. № 1 – 2013. – С. 213–217.

³ Коссак В. М. Право інтелектуальної власності: Підручник. [Текст] / Коссак В. М., Якубовський І. Є. – К. : Істина, 2007. – С. 208.

⁴ Там само.

⁵ Тимошенко Ю. Г. Особливості захисту прав інтелектуальної власності в сучасних умовах // Бизнесинформ. – Вип. № 4 (1). – 2010. – С. 3–8.

⁶ Ришкова О. В. Відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності [Текст] / Ришкова О. В. // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки». Том 21 (60), № 1. – 2008. – С. 89–98.

⁷ Білов Г. О. Зміст інтелектуальної власності та її спрямованість на соціальний розвиток в аграрній сфері [Текст] / Білов Г. О. // Інтелектуальна власність. Ін-т інтел. власн. і права. – 2004. – С. 96.

⁸ Слободянюк О. Спогади про світле майбутнє або право на наукове відкриття [Текст] / Слободянюк О. // Інтелектуальна власність. Ін-т інтел. власн. і права. Вип. № 4. – 2007. – С. 29–35.

⁹ Проект Закону про охорону прав на наукові відкриття проект Закону України від 12 грудня 2004 р. № 6414 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=6414&skl=5 – Назва з екрана.

Резюме

Бурлуцький О. В. Розгляд проблеми захисту права на наукове відкриття в умовах НТП України.

Стаття присвячена питанням аналізу чинного законодавства України про охорону прав на наукові відкриття. Розглядається проблема прав за порушення інтелектуальної власності на наукові відкриття та її захист в умовах НТП в нашій країні.

Автор досліджує особливості адміністративно-правової, цивільної та кримінальної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності наукового відкриття. Результати дослідження показали що Закони України щодо окремих об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема наукових відкриттів, не приведені у відповідність із Цивільним кодексом України, що негативно впливає на захист прав наукових відкриттів. Законодавством не врегульовано питання щодо запобігання подання заявок на винаходи в зарубіжні країни без попереднього подання заявок в Україні, що, призводить до неконтрольованого відтоку нових технологій та їх інтелектуальних складових за кордон.

Ключові слова: наукове відкриття, науково-технічний прогрес, адміністративно-правовий захист, закон, захист інтелектуальної власності.

Резюме

Бурлуцький А. В. Рассмотрение проблемы защиты права на научное открытие в условиях НТП Украины.

Статья посвящена вопросам анализа действующего законодательства Украины об охране прав на научные открытия. Рассматривается проблема прав за нарушение интеллектуальной собственности на научные открытия и ее защита в условиях НТП в Украине.

Автор исследует особенности административно-правовой, гражданской и уголовной ответственности за нарушение прав интеллектуальной собственности научного открытия. Законы Украины относительно отдельных объектов права интеллектуальной собственности, в частности научных открытий, не приведены в соответствие с Гражданским кодексом Украины, негативно влияет на защиту прав научных открытий. Законодательством не урегулирован вопрос по предотвращению представления заявок на изобретения в зарубежные страны без предварительной подачи заявок в Украине, что, приводит к неконтролируемому оттоку новых технологий и их интеллектуальных составляющих за границу.

Ключевые слова: научное открытие, научно-технический прогресс, административно-правовая защита, закон, защита интеллектуальной собственности.

Summary

Burlutskyi O. The problem of the scientific discovery rights protection in respect with STP in Ukraine.

The article is devoted to the analysis of the current legislation of Ukraine respectful to protection of scientific discoveries rights. It addresses the problem of rights for violation of intellectual property rights to scientific discoveries and protection in terms of STP in Ukraine.

The author explores the features of administrative law, civil and criminal responsibility for violation of intellectual property rights related to scientific discovery. Laws of Ukraine regarding certain intellectual property rights such as scientific discoveries are not aligned with the Civil Code of Ukraine, which adversely affects the rights of defense of scientific discoveries. The law does not regulate the issues of preventing submission of patent applications in foreign countries without first filing in Ukraine, particularly, leads to uncontrolled outflow of new technologies and intelligent components abroad.

Key words: scientific discovery, science and Technology, administrative and legal protection, law, the protection of intellectual property.

Отримано 8.11.2013